

ÉTUDES ET RECHERCHES D'HISTOIRE ANCIENNE ET D'ARCHÉOLOGIE

TOME 37

N° 3

juillet — septembre 1986

SOMMAIRE

EDITORIAL

- DUMITRU BERCIU, 2500 ans de la première mention historique écrite de la lutte des Géto-Daces pour la liberté 195

ÉTUDES

- PETRE ROMAN et IOAN NĚMETI, Découvertes de la période ancienne (pré-Otomani) de l'âge du bronze dans le nord-ouest de la Roumanie 198
- RADU R. HEITEL, Die wichtigsten Ergebnisse der in der SW-Zone der Burg von Alba Iulia durchgeführten archäologischen Ausgrabungen 233
- ADRIAN ANDREI RUSU, L'héritage matériel de l'antiquité dans le Pays de Hațeg (la pré-Renaissance et les débuts de la Renaissance) 249

DISCUSSIONS

- MARIN CĂRCIUMARU, Confrontations, confirmations et infirmations dans la géochronologie du paléolithique en Roumanie 256

MATÉRIAUX ET RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES

- ALEXANDRU AVRAM et OCTAVIAN BOUNEGRU, Neue Beiträge zur Frage der Aquädukte Histrias 262
- ION BARNEA, Nouvelles contributions à l'histoire du thème de Paristrion (Paradonavon) 268

COMPTE RENDUS

- MIHAI GRAMATOPOI, *Portretul roman în România*, București, 1985 (Maria Alexandrescu Vianu) 275
- ALOJZ HABOVSTIAK *Stredoveká dedina na Slovensku*, Bratislava, 1985 (Radu Popa) 278
- Acta Musei Porolissensis, 9, Zalău, 1985 (C. Preda) 280

- ABRÉVIATIONS 282

2500 ANI DE LA PRIMA ATESTARE ISTORICĂ SCRISĂ A LUPTEI GETO-DACILOR PENTRU LIBERTATE

Cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la Adunarea solemnă organizată cu prilejul celei de a 65-a aniversări a Partidului Comunist Român, de la 8 mai, cuprinde idei, teze şi orientări de o importanţă excepţională pentru toate domeniile activităţii sociale şi politice din ţara noastră. Secretarul general al partidului, preşedintele României a formulat în repetate rânduri aprecieri şi concluzii care au dat rodnice impulsuri cercetării istorice din ţara noastră, contribuind substanţial la clarificarea unor probleme esenţiale ale istoriei poporului român. Referindu-se la făurirea Partidului Comunist Român, în cuvîntarea de la 8 mai, tovarăşul Nicolae Ceauşescu afirma : „... ca exponent al clasei muncitoare, partidul nostru comunist este continuatorul celor mai bune tradiţii de luptă pentru dreptate socială şi naţională, pentru formarea şi păstrarea fiinţei poporului, a naţiunii şi a statului naţional unitar român”.

„Mişcarea revoluţionară muncitorească şi partidul nostru s-au născut odată cu apariţia clasei muncitoare şi pătrunderea ideilor socialismului ştiinţific în ţara noastră, dar rădăcinile sale, ca ale unui stejar secular, sînt ancorate adînc în istoria de peste 2500 de ani a dacilor pe care Herodot îi caracteriza drept „cei mai viteji şi mai dreپţi dintre traci”. Setea de libertate şi dreptate ne-au lăsat-o moştenire strămoşii, înaintaşii, care s-au luptat cu Darius, cu mulţi împăraţi romani, apoi — după o convieţuire îndelungată cu romanii şi naşterea poporului român — cu mulţi alţi cotropitori din timpul migraţiilor şi năvălirilor barbare, iar odată cu dezvoltarea formaţiilor statale şi a celor trei principate — Ţara Românească, Moldova şi Transilvania — cu imperiile otoman, ţarist şi habsburgic”.

Izvoarele scrise ale antichităţii privind pe geto-daci sînt în general puţine şi de multe ori contradictorii sau nesemnificative. De la istoricul grec Herodot, care a trăit în secolul al V-lea î.e.n., ne-a rămas însă cea dintîi atestare scrisă a luptei pentru libertate a geţilor. Se împlinesc în 1986 două milenii şi jumătate de cînd geţii, în 514 î.e.n., se opuneau cu armele împotriva celei mai uriaşe armate persane, în fruntea căreia se găsea însuşi „Marele Rege” Darius I, fiul lui Hystaspes. Potrivit ştirilor herodoteice, campania lui Darius de acum 2500 de ani era îndreptată contra sciţilor, care — cum spune Herodot în *Istoriile* sale — urmau să fie „pedepsiţi” de regele persilor pentru incursiunile lor în Imperiul persan. După Herodot, sciţii s-ar fi învecinat cu geţii la Dunăre, ceea ce nu corespunde realităţii, întrucît descoperirile arheologice arată limpede că geţii locuiau la nord de Istru — ca şi între Balcani şi Dunăre — , încă din prima jumătate a mileniului I î.e.n., cînd se constituiseră deja ca ramură

nordică a tracilor, pe fondul unitar al culturii Basarabi. În legătură cu această expediție, Herodot notează : „Înainte de a ajunge la Istru, birui mai întâi pe geți, care se cred nemuritori. Căci tracii, locuitorii din Salmydessos și cei care ocupă ținutul așezat mai sus de orașele Apollonia și Mesembria — pe nume scirmiazi și nipseeni — s-au predat lui Darius fără luptă. Geții însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată înrobiți, măcar că ei sînt cei mai viteji și cei mai drepecți dintre traci” (IV.93). Herodot scria opera sa la jumătatea secolului al V-lea î.e.n. și culesese direct informații despre scii și geți prin numeroasele lui călătorii și contacte cu negustorii greci, dar despre Istru ca un fluviu getic, locuit din străvechi vremuri de o parte și de alta de geți nu știa. În unitatea etnoculturală traco-getică pătrundeau, desigur, elemente de cultură scitică și grecească. În secolul al VI-lea î.e.n. și în secolul următor se formase o puternică unitate traco-getică, în mediul căreia se vor desfășura evenimentele legate de acțiunea militară a lui Darius. În vremea lui Darius statul persan era cel mai puternic stat al antichității, așa încît „pedepsirea” sciiilor ni se pare mai degrabă un pretext. Cauzele campaniei din 514 î.e.n. au fost mult mai complexe. Adevărata cauză a „giganticei expediții” (R. Ghirshman) era de ordin economic, care, evident, se împletea cu cele militar și politic. În acea vreme, factorul grecesc stătea în centrul politicii regelui persan, ca să poată lua din timp toate măsurile necesare împotriva unui dușman viitor, cum s-a și întimplat. Orașele grecești de pe coasta Asiei Mici erau supuse imperiului, dar trebuiau aduse sub ascultare și cele de pe coastele de vest și de nord ale Pontului Euxin și asigurarea controlului strîmtorilor, pentru a lipsi Grecia — și în special Atena — de lemnul necesar construcției corăbiilor și de griul pontic și getic —, dînd astfel o lovitură de moarte Atenei. Darius urmărea să facă din Marea Neagră o mare persană. De aceea a pus în mișcare o armată de aproape 700 000 de oameni și 600 corăbii ale grecilor ionieni. Cînd toate pregătirile erau gata, Darius, „și-a pornit oștirea la drum”, ne informează Herodot. Armata a trecut Helespontul pe un pod de vase. După aceea, Darius „porunci ionienilor să-și ducă navele în Pontul Euxin, pînă la fluviul Istru”, cerîndu-le să dureze un pod peste Istru, „acolo, unde se despart gurile Istrului” (IV, 89). Drumul parcurs de Darius în Balcani nu se cunoaște, dar înainte de a porni spre Istru, el a cucerit neamurile tracilor, în frunte cu odrizii, tribul cel mai puternic. Toți tracii meridionali s-au supus fără luptă, cum ne informează Herodot. Geții însă, care „se cred nemuritori” s-au opus cu armele, dar rezistența lor a fost înfrîntă, „măcar că ei sînt cei mai viteji și cei mai drepecți dintre traci”, spune Herodot, subliniind cele două trăsături morale, pe care poporul nostru le-a păstrat de la strămoșii săi ca pe un tezaur inestimabil, la care a adus și sentimentul demnității și mîndriei că s-a născut pe aceleași meleaguri pe care înaintașii săi le apărau cu armele în mîini, acum două milenii și jumătate.

Darius a trecut pentru Istru, fie pe la Isaccea, fie pe la Cernavodă. Geții vor fi luptat pentru apărarea libertății și a pămînturilor lor, atît la sud de Dunăre, cît și la nord, în funcție de prezența uniunilor de triburi locale, mai bine organizate. Expediția lui Darius trebuia să dureze 60 de zile — după spusele lui Herodot —, dar retragera armatei persane a fost precipitată. Sciiii nu au putut totuși distruge oștirea persană. În parte, Darius, și-a atins scopul. Tracia a fost cucerită, cît și cetățile grecești de la Pontul Euxin. Armata persană a mai rămas în Balcani circa

40 de ani. Influența persană s-a accentuat în domeniul politic și cultural artistic.

Rezistența geților împotriva monarhului ahemenid a fost prima faptă de arme atestată de izvoarele antice.

Pătrunzînd esența acestui eveniment istoric, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat importanța sa în formarea spiritului revoluționar, de libertate și de dreptate ce caracterizează poporul nostru. Ca urmare, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. a aprobat în ședința de la 9 mai Planul de măsuri privind aniversarea a 2500 de ani de la primele lupte ale poporului geto-dac pentru libertate și independență.

DUMITRU BERCIU